

Personalități maramureșene – Petru Cupcea¹

„... să ascultăm și glasul celor ce ne grăesc de dincolo de mormânt, și pe cari așa de rar ne-am deprins a-i asculta”

Păr. Dr. Ilie Dăianu,
Discurs rostit lângă mormântul mitr. At. Angel,
la 29 Maiu 1912, împotriva Hajdudorogului

„Crepusul unui trecut apus aruncă prin întunericul secolelor razele cele mai frumoase și noi, agenții unei lumi viitoare, nu suntem de cât reflexul său”

Mihai Eminescu, Scrieri politice

„Socotind cu mintea mea zisa aceea a filosofului acestuia, carele au zis că urât lucru este Elinului să nu știe elinește, adevărat și Românului, se poate zice că urât lucru este Românului să nu știe Istoria neamului său, că vedem, cum toate neamurile au scris lucrurile mai marilor săi și se cuvine aceasta omului, care are minte, că istoria este dascălul tuturor lucrurilor, și bisericești și politicești, că ea nu numai cu cuvinte ci și cu pilde adeverează cele ce învață”.

Samuil Micu Klein, Istoria Românilor

Petre Cupcea (1932—) este descendent dintr'o familie românească maramureșană, despre a cărei nobilitate se face pomenire cu peste trei sute ani în urmă.

Petre Cupcea s'a născut în comuna Călinești (Maramureș) la 21 Maiu 1875. Tatăl său a fost Ioan, unul dintre acei puțini dascăli români, care a ieșit din preparandia română din Sighet a inimosului profesor Bușita, școală, care a putut dăinui abia câțiva ani fiind repede suprimată și înlocuită cu alta ungurească; mama lui a fost Maria Rednic.

Școala primară a făcut-o la Ocna-Șugatag, iar liceul la Sighet, clasele inferioare la părinții piariști și cele superioare la reformați. După bacalaureat, luat cu foarte bine la 1894, e primit de episcopul Mihail Pavel în clerul tânăr orădan și trimis pentru a studia teologia la Universitatea din Budapesta, cari studii le-a terminat cu strălucit succes la 1898.

---

¹ Textul ne-a provenit de la Domnul Academician Dan Munteanu, demn urmaș al neamului nobil al Cupcenilor. Republicăm acest text pentru a scoate din anonimat și uitare pe cei ce s-au jertfit și a luptat pentru cauza românească. A fost tipărit inițial în cartea *Oameni din Sălaj. Momente din luptele naționale ale românilor sălăjeni*, Ioan Ardeneanu Senior, Zalău, Așezământul tipografic „Lucaefărul”, 1938, p.104-108

Întors la Oradea îndată a fost numit prefect de studii la seminarul diecezan și profesor la preparandia regească română-unită la catedra de limba română și la cea de matematici și fizico-chimice.

Căsătorindu-se cu Augusta Pteancu, s'a hirotonit întru preot la 19 Dec. 1901 și a trecut în pastorale, mai întâiu în comuna Fegernic (Bihor) apoi la 1904 în orașul Cărei ca preot ordinar și profesor de religie și de limba română la liceul rom. cat. de sub conducerea părinților piariști; tot odată a servit ca profesor de religie și la cele două școli civile de stat, de băeți și cealaltă de fete. La 1912 pâr. P. Cupcea este trecut de paroch al Supurului de Jos și protopop al aceluiași district, unde a stat până la 1932,

Între timp a fost numit asesor consistorial (1918), archidiacon onorar (1923), exactor diecezan (1926) și din nou de protopop al Supurului de Jos, după reorganizarea diecezelor nordice (1931). La 1932 a fost numit de paroch I al Șimleului Silvaniei, protopop al districtului Șimleu și vicar foraneu episcopesc al Sălajului, fiind instalat în Dumineca Floriilor (24 Aprilie 1932).

Măria Sa vicarul Petre Cupcea n'a frecventat școală de graiu românesc nici măcar un ceas, și totuși ș'a păstrat un suflet curat românesc, realizând de tânăr, pretutindeni, o operă de afirmare românească. Ca student în teologie a fost ales, de colegii săi români, președinte al societății literare, care funcționa în mod clandestin în seminarul din Budapesta.

Încă teolog fiind a colaborat la câteva gazete române și în special la cotidianul „Dreptatea” din Timișoara, publicând mai multe articole de fond, cu caracter social, politic și de afirmare românească. La 1897 a scos în traducere: „Madona dela Lourdes” a lui Dr. Ackerl (20.000 exempl.) cu ajutorul material al fabricantului Ioan lax din Linz. La 1909 tipărește în Șimleu unicul manual de: „Geometrie pentru preparandii, care a fost aprobat de ministerul de culte și instr. publică și a fost folosit în toate școlile normale românești din Ardeal. Pentru învățarea limbii române de către Unguri, în editura Stampfel din Budapesta, a scos o gramatică a limbii române, în limba ungară „Teljes román nyelvtan” (1906). I-a rămas în manuscris o Fizică și o Matematică pentru școli normale și o seamă de alte lucrări mai mici de natură religioasă-morală.

Sub raport de afirmare național-românească, începând cu elevii săi dela diferitele școli și cu credincioșii cari au avut fericirea să se afle sub păstorirea sa, prin vorba și pilda vieții sale. i-a îndemnat și nutrit în sufletele lor simțul demnității naționale.

În această luptă Pâr. Cupcea n'a cunoscut vreodată șovăire și n'a făcut „declarații de fidelitate” asupritorilor în vremea marelui războiu.

Când, la 7 Decembrie 1916, din ordin s'au tras clopotele de bucuria căderii Bucureștilor, Păr. vicar Cupcea a plâns cu amar și încă multă vreme apoi.

La 1 Dec. 1918 a fost la Alba-Iulia și a auzit și a văzut entuziasmul de bucuria bucuriei de veacuri visate, pentru care, ca preot la nici o Liturgie a sa n'a uitat să pună o părticică. Reîntors dela Alba-Iulia, dacă n'a fost cel dintâiu, dar cu siguranță a fost dintre cei dintâiu, care a ridicat pe turla bisericii din Supurul de Jos mândrul nostru tricolor.

Eram copil mic, dar mi-aduc bineaminte câtă încredere, cât fanatism de rasă a insuflat în inimile tuturor Românilor din Supur și jur, cel dintâiu steag național ridicat de Păr. Cupcea pe turnul bisericii sale.

Săcuii, cari se aflau în trecere „spre front”, văzând acest steag, au dat asalt bisericii, smulgând și batjocorind tricolorul național; au devastat apoi casa parochială, lovind pe vrednica preoteasă și pe copiii. Părintele Gupcea fusese la un bolnav; venind acasă, telegrafic, apoi prin telefon, a protestat energic prefectului de județ și ministerului de războiu din Budapesta, cerând satisfacție și restituirea imediată a steagului tricolor. În ziua de 4 Ianuarie 1919 sosește avizul telefonic, că în ziua ce urmează steagul va fi restituit.

Era zi de Duminecă, popor imens în biserică. Sosesc 40 de săcui în frunte cu 2 locotenenți și-i predau steagul în fața casei parochiale.

Părintele Cupcea le pretinde și le strigă: „Să-l puneți la locul de unde l-ați smuls”. În fine steagul e pe turn și săcuii se prezintă în fața părintelui pt. onor; poporul întonează: „Pe-al nostru steag”.

Peste-câteva zile comuna este asediată de bandele săcuesti; pașii părintelui sunt spionați. Credincioșii îl roagă să fugă. Atunci părintele se întreabă: „Să-mi las familia și credincioșii mei?” Și tot el răspunde: „Nu se poate”. În 5 Februarie Păr. Cupcea a fost la un prohod, sosind acasă se pomenește cu casa înconjurată de jandarmi; e deținut și excortat la Tășnad, unde a fost anchetat și apoi trimis la Curtea marțială (săcuiască) din Dobrițin. În seara zilei de 7 Februarie a fost interogat de Curte și trimis în temniță până a doua zi. „Feciorii” însă au vrut să „isprăvească” mai repede cu îndrăsnețul protopop al Supurului de Jos. Scoțându-1 din zidul cazarmii, au tabărit ca niște fiare asupra sa. Armați cu puști și ciomege, l-au bătui, lăsându-1 mort - credeau ei - în mijlocul unei străzi din Dobrițiri, după ce mai întâi u l-au „buzunărit”. Gerul era cumplit. Scurgerea sângelui din corpul mortificat s'ă oprit și Pari Cupcea a început a da semne de viață.

Trecând pe acolo jandarmii cari îl adusesese sub excortă dela Tășnad - unul din ei se spune că era român -, l-au ridicat și dus la primărie, în timp ce Săcuii văzând că «mortul» a dispărut, pornise în

căutarea lui. Părintele a fost apoi internat în spital, unde 35 de zile a stat între moarte și viață. Întremându-se puțin, soția sa 1-a dus la Oradea, unde a stat la Episcopie până în momentul când a erupt comunismul și când a fost evacuat de acolo și dus la un hotel. A stat apoi acolo până în ziua de Paști (20 Aprilie), când a avut fericirea să salute intrarea în Oradea a glorioasei armate române. În Duminică Tomii s'a întors în mijlocul familiei și credincioșilor săi dela Supurul de Jos.

Plesnit peste mâini și în față, câteva coaste rupte, capul spart, încă un an întreg sub pansament; urmele suferințelor grăesc ele.

Întrebat de un ziarist că atunci când a fost doborât pe ulițele Dobriținului ce gând 1-a copleșit, dacă peste tot a mai cugetat ceva, Păr. Cupcea a răspuns: „*M'am gândit la copilașii și la soția mea, cari rămân fără sprijin; ei însă vor putea fi mândri, că și sângele tatălui lor a fost învrednicit să fie vărsat pentru aceea Românie-Mare, care le va fi patria dulce de mâine*”.

Această muncă uriașă, aceste suferințe groaznice, l-au indicat pe protopopul Supurului de Jos ca cel mai vrednic urmaș al marilor vicari ai Silvaniei. Dacă pe timpuri a contribuit mult cu îndemnul său să se zidească școli la Cărei și la Supurul de Jos, ca vicar continuă aceeași operă de creație și realizări. La stăruința sa, Excelența Sa ep. Valeriu Traian Frentiu al Orăzii a cumpărat o casă în Șimleu, pt. locuința vicarului. Actual face o vie propagandă pentru zidiri de noi biserici.

Din fericita sa căsătorie a fost dăruit cu următorii copii:

1. Măria, profesoară în Cluj, măritată cu Dr. Victor Munteanu, medic;
2. Lucia, profesoară în Zălau, măritată cu distinsul cărturar Leontin Ghergariu, directorul liceului din Zălau;
3. Salvator, profesor și medic în Cluj;
4. Emilia, profesoară în Cluj.

Păr. vicar a fost în repețite rânduri membru în consiliul județean, iar la 1937 a fost ales președinte al acestui consiliu.

Decorații i s'au oferit în trei rânduri; a primit una, pe care a crezut că i se potrivește: „Răsplata Muncii pentru biserică”, clasa I-a.

Sălajul întreg este mândru că în scaunul vicarial al Silvaniei este un Preot și un Român, așisderea marilor săi înaintași.

Oameni din Sălaj. Momente din luptele naționale ale românilor sălăjeni, Ioan Ardeneanu Senior, Zălau, Așezământul tipografic „Lucașul”, 1938, p.104-108

N.R. Ne mândrim și noi maramureșenii.